

[„To čtvrté“ ve filosofii, jsoucí a bytí]

Poté, co jsme probrali způsoby přístupu k „tomu čtvrtému“, jak jsou charakteristické pro mýtus a pro náboženství a které dějinně předcházejí tematizaci „toho čtvrtého“ ve filosofickém myšlení, můžeme přejít k prvním typům přístupu filosofického. (Presokratici atd.) Aristotelova „*prima philosophia*“ (*próte filosofia*) vešla do evropského povědomí jako metafyzika. (Dějinný vznik – asi řazení knihovnické [Androníkos z Rhodu?]; obsahová nosnost pojmu.) *Fysis* = *natura*; proto metafyzika může být chápána (etymologicky) buď jako *post-physica* (*post naturalia*), anebo jako *trans-physica* (*supra naturalia*). V obou případech by však šlo o speciální disciplínu, tj. odbornou vědu, vydělitelnou v rámci filosofie. Možnost takové speciální vědy, totiž vědecké metafyziky, nepřestala být nikdy v dějinách evropského myšlení svrchovaně problematická. Podle Aristotela je předmětem této speciální filosofické disciplíny (o níž hovoří jako o vědě) jsoucí jakožto jsoucí. Jsoucí se nám však ukazuje vždy jako konkrétní jsoucno; proto předmětem metafyziky by bylo každé jsoucno, ovšem jenom pokud jde o to, že jest. Už tady vzniká vážná otázka, zda okolnost, že jsou, je všem jsoucnům opravdu společná a zda „jsoucnost“ všech jsoucnen je stejná, resp. analogická. Jsoucnost někdy byla dokonce chápána jako pouhý výskyt – všechny vlastnosti charakterizují postačující měrou a zcela jednoznačně každé konkrétní jsoucno, ale nemohou mít vliv (a tím méně zahrnout) na to, zda takové jsoucno je vskutku zde, zda existuje, zda se vyskytuje vůbec a zda se vyskytuje *hic et nunc*. Zdálo se, že nutně musí každý takový případ jsoucnosti jsoucího (jsoucna) mít zvláštní zdroj a základ. A tento zdroj byl nazván bytím; každé jsoucno zakládá svou jsoucnost v bytí, bytí je základem jsoucnosti všeho jsoucího. Toto bytí bylo v metafyzické tradici chápáno jako nejvyšší jsoucno. Odtud myšlenka jsoucna, které není na nic dalšího odkázáno, které *jest* samo sebou a nepodílí se na ničem dalším, jest o sobě, pro sebe a sebou (*a se, pro se, per se*). Tím je uzavřen v jistém směru (smyslu) vývoj předmětného myšlení: to čtvrté se stává nejvyšším předmětem (ontologicky).

15. 10. 80, 7.45